

การเมืองการปกครอง สมัยสุโขทัย

รายวิชา ประวัติศาสตร์ 1 รหัสวิชา ส31103

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด

❖ มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม
ภูมิปัญญา มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

❖ ตัวชี้วัด

ส 4.3 ม.4-6/1 วิเคราะห์ประเด็นสำคัญของ
ประวัติศาสตร์ไทย

ส 4.3 ม.4-6/2 วิเคราะห์ความสำคัญของสถาบัน
พระมหากษัตริย์ต่อชาติไทย

จุดประสงค์การเรียนรู้

ด้านความรู้

1. มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของการเมืองการปกครองสมัยสุโขทัย

ด้านทักษะ/กระบวนการ

1. เขียนสรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับ เรื่อง การเมืองการปกครองสมัยสุโขทัย
2. นักเรียนวางแผนในการทำงานอย่างเป็นระบบ

ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. มีความรับผิดชอบและทำงานอย่างเป็นระบบ
2. มีระเบียบวินัย มีความเชื่อมั่นในตนเอง
3. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
4. รับฟังความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล

การเมืองการปกครองสมัยสุโขทัย

ลักษณะการปกครองสมัยสุโขทัยแบ่งได้ 2 ระยะ คือ การปกครองสมัยสุโขทัยตอนต้น เริ่มจากรัชสมัยพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ไปจนถึงสิ้นรัชสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช (พ.ศ. 1792 -1841) กับการปกครองสมัยสุโขทัยตอนปลาย นับจากรัชสมัยพระยาเลอไทยไปจนกระทั่งอาณาจักรสุโขทัยหมดอำนาจลง (พ.ศ. 1841 – 1981)

การเมืองการปกครองสมัยสุโขทัย

- เมื่อขอมมีอำนาจปกครองสุโขทัยอยู่นั้น การปกครองมีลักษณะคล้ายนายปกครองบ่าว ซึ่งขัดกับลักษณะนิสัยของคนไทยที่รักความเป็นอิสระเสรี
- สถาปนาอาณาจักรสุโขทัยขึ้นใน พ.ศ. 1792
- พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ จัดระบบการปกครองเป็นการปกครองในลักษณะ “บิดาปกครองบุตร” หรือที่เรียกว่า ปิตุราชาธิปไตย (พ.ศ. 1792 -1841)

การเมืองการปกครองสมัยสุโขทัย

- การปกครองแบบบิดาปกครองบุตร เลื่อมลงหลังจากพ่อขุนรามคำแหงมหาราชสวรรคต (พ.ศ. 1841 – 1981)
- พระมหาธรรมราชาที่ 1 (ลิไทย) ขึ้นครองราชย์ใน พ.ศ.1890 นั้น ทรงเปลี่ยนการปกครองเป็นการปกครองแบบ “ธรรมราชา”
- พระมหากษัตริย์รัชกาลต่อมาทรงปกครองราษฎรในแบบ “ธรรมราชา” เหมือนกันทุกพระองค์ จนถึงรัชสมัยของพระมหาธรรมราชาที่ 4 (บรมपाल) ซึ่งเป็นรัชกาลที่ 9 และเป็นรัชกาลสุดท้ายของราชอาณาจักรสุโขทัย

ลักษณะการปกครองสมัยสุโขทัย

❖ ลักษณะการปกครองแบบ “บิดาปกครองบุตร” ในสมัยสุโขทัยตอนต้น (พ.ศ. 1792 -1841)

เป็นการปกครองเสมือนหนึ่งประชาชนทุกคนเป็นคนในครอบครัวเดียวกัน โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นหัวหน้าครอบครัวหรือที่เรียกว่า “ปิตุราชาธิปไตย”

การเมืองการปกครองสมัยสุโขทัย

ลักษณะการปกครองแบบบิดาปกครองบุตรมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

1. พระมหากษัตริย์ทรงมีฐานะเป็นผู้ปกครองสูงสุด ทรงเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตย
2. พระมหากษัตริย์เปรียบได้กับหัวหน้าครอบครัวหรือพ่อ พระมหากษัตริย์มักใช้พระนามว่า “พ่อขุน”
3. ลักษณะการปกครองระบบครอบครัวลดหลั่นกันเป็นชั้นๆ มีลักษณะเป็นหมู่บ้าน เมือง และประเทศ ตามลำดับ
4. พระมหากษัตริย์ทรงยึดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการบริหารบ้านเมือง และทรงชักชวนให้ประชาชนปฏิบัติธรรมเพื่อที่จะสามารถอยู่ร่วมกันอย่างผาสุก

การเมืองการปกครองสมัยสุโขทัย

ลักษณะการปกครองแบบบิดาปกครองบุตร

การเมืองการปกครองสมัยสุโขทัย

❖ ลักษณะการปกครองแบบ “ธรรมราชา” ในสมัยสุโขทัย ตอนปลาย (พ.ศ. 1841-1981)

การปกครองแบบบิดาปกครองบุตรเริ่มเสื่อมลง เพราะสถาบันพระมหากษัตริย์ไม่มั่นคง เมืองต่าง ๆ แยกตัวเป็นอิสระ พระมหาธรรมราชาที่ 1 (ลิไทย) ทรงเห็นว่าการแก้ปัญหาทางการเมืองด้วยการใช้อำนาจทางทหารอย่างเดียวนั้นไม่สามารถทำได้จึงทรงดำเนินพระราชกุศโลบายโดยทรงทำนุบำรุงส่งเสริมพระพุทธศาสนา

การเมืองการปกครองสมัยสุโขทัย

❖ ลักษณะการปกครองแบบ “ธรรมราชา” ในสมัยสุโขทัย ตอนปลาย (พ.ศ. 1841-1981)

ทรงสร้างถาวรวัตถุทางพระพุทธศาสนาไว้ เพื่อเป็นที่เคารพบูชา
ของประชาชน ให้เกิดเลื่อมใสศรัทธายึดหลักธรรมของพระพุทธศาสนา
เป็นหลักในการดำเนินชีวิต การปกครองที่อาศัยพระพุทธศาสนานี้เรียกว่า
การปกครองแบบ “ธรรมราชา” พระมหากษัตริย์จะทรงตั้งมั่นอยู่ใน
ทศพิธราชธรรม การปกครองแบบธรรมราชานี้ถูกนำมาใช้จนกระทั่งสิ้นสุด
สมัยสุโขทัย

การเมืองการปกครองสมัยสุโขทัย

- ❖ ลักษณะการปกครองแบบ “ธรรมราชา” ในสมัยสุโขทัย
ตอนปลาย (พ.ศ. 1841-1981)

การปกครองหัวเมืองสมัยสุโขทัย

การปกครองสมัยสุโขทัย

เมืองพระยามหานคร

เมืองลูกหลวง

เมืองนครชุม
(กำแพงเพชร)

สุโขทัยเมืองราชธานี

เมืองสองแคว
(พิษณุโลก)

เมืองสระหลวง
(พิจิตร)

เมืองประเทศราช

การเมืองการปกครองสมัยสุโขทัย

การปกครองหัวเมืองสมัยสุโขทัย

แบ่งออกเป็น 4 ชั้น แต่ละชั้นพระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจปกครองดังนี้

1. เมืองหลวง หรือราชธานี อาณาจักรสุโขทัยมีกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี เป็นที่ประทับของพระมหากษัตริย์ พระราชวังและวัดจำนวนมากตั้งอยู่ใน และนอกกำแพงเมือง ราชธานีเป็นศูนย์กลางทางการเมืองการปกครอง พระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้ปกครองเอง

การเมืองการปกครองสมัยสุโขทัย

การปกครองหัวเมืองสมัยสุโขทัย

แบ่งออกเป็น 4 ชั้น แต่ละชั้นพระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจปกครองดังนี้

2. เมืองลูกหลวง เป็นเมืองหน้าด่านหรือหัวเมืองชั้นใน ตั้งอยู่รอบราชธานีทั้ง 4 ทิศ เป็นเมืองที่เจ้านายเชื้อพระวงศ์ได้รับการแต่งตั้งจากพระมหากษัตริย์ให้เป็นผู้ปกครอง ห่างจากเมืองหลวงมีระยะทางเดินเท้าประมาณ 2 วัน เมืองลูกหลวงมีดังนี้

ทิศเหนือ ได้แก่ เมืองศรีสัชนาลัย (สวรรคโลก)

ทิศตะวันออก ได้แก่ เมืองสองแคว (พิษณุโลก)

ทิศใต้ ได้แก่ เมืองสระหลวง (พิจิตรเก่า)

ทิศตะวันตก ได้แก่ เมืองนครชุม (กำแพงเพชร)

การเมืองการปกครองสมัยสุโขทัย

การปกครองหัวเมืองสมัยสุโขทัย

แบ่งออกเป็น 4 ชั้น แต่ละชั้นพระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจปกครองดังนี้

3.เมืองพระยามหานคร เป็นหัวเมืองชั้นนอก ห่างจากราชธานีออกไปมากกว่าเมืองลูกหลวง พระมหากษัตริย์จะทรงแต่งตั้งผู้เหมาะสมและมีความสามารถไปปกครองดูแล เมืองเหล่านี้ขึ้นตรงต่อพระมหากษัตริย์ มีวิธีการปกครองลักษณะเดียวกับเมืองชั้นใน เมืองพระยามหานครในสมัยพ่อขุนรามคำแหงมีหลายเมือง เช่น เมืองพระบาง (นครสวรรค์) เมืองเชียงทอง (ตาก) เมืองบางพาน (กำแพงเพชร) เป็นต้น

การเมืองการปกครองสมัยสุโขทัย

การปกครองหัวเมืองสมัยสุโขทัย

แบ่งออกเป็น 4 ชั้น แต่ละชั้นพระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจปกครองดังนี้

4. เมืองประเทศราช เป็นเมืองที่อยู่นอกอาณาจักร ชาวเมืองเป็นคนต่างชาติ พระมหากษัตริย์สุโขทัยทรงดำเนินนโยบายปกครองให้ชาวพื้นเมืองเป็นกษัตริย์หรือเป็นเจ้าเมืองปกครองกันเองโดยไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการปกครองภายใน ยกเว้นกรณีที่เป็นเท่านั้น ยามปกติเมืองประเทศราชต้องส่งเครื่องราชบรรณาการ (ส่วย) มาถวายต่อพระมหากษัตริย์สุโขทัยทุกปี ยามสงครามจะต้องส่งกองทัพและเสบียงอาหารไปช่วย

การเมืองการปกครองสมัยสุโขทัย

การปกครองหัวเมืองสมัยสุโขทัย

เมืองประเทศราชสมัยพ่อขุนรามคำแหง มีหลายเมือง เช่น เมืองแพร่
เมืองน่าน เมืองเวียงจันทน์ เมืองหงสาวดี เมืองนครศรีธรรมราช
เมืองมะละกา เป็นต้น

THANK